

# Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 29.

V Ljubljani, v soboto 20. julija 1901.

Letnik VI.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne — Naročnina je za vse leto 8 K, za četrta leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista.“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani. Stari trg štev. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

## Consilium abeundi.

Consilium abeundi dal si je kranjski deželni zbor v zadnji seji in je venčal zaključek svojega šestletnega delovanja s sklepom, ki neopravičeno ponižuje celo vrsto državljanov, t. j. deželne uslužbenice, določujoč: ti ljudje niso toliko vredni kot navadni prostak — teh ljudi se ne sme voliti v deželni zbor! — Naš list zastopa v prvi vrsti socialne ideje in se ne sme izogniti kritiki tega dejstva, ki globoko sega v socialno vprašanje, to pa tim manj, ker je prav ta list bil svoj čas nedolžni vzrok, da se je po deželnem odboru vsled ovadbe dr. Tavčarjeve sila storila dvema gospodoma — deželnim uslužbencema —, katera sta bila na sumu, da sta sotrudnika lista. Dr. Tavčar je ovadil in deželni odbor je obsodil! To je bil prvi korak na opolzi stezi, in zadnji korak zasledujemo o sklepu večine deželnega zbora, da deželni uslužbenici ne smejo biti deželni poslanci. Državni temeljni zakon veleva, da imajo vsi državljanji jednake pravice v državi oziroma tudi v deželi; in volilna pravica bodisi aktivna ali pasivna stoji vsem drugim osebnim pravicam na čelu in to pravico je vzel zdaj deželni zbor svojelastno in oblastno deželnim uslužbencem! Misliti si sicer ne moremo, da bi vlada ta sklep, ki krči očitno temeljni državni zakon, odobrila, a vendar je to dejstvo že samo ob sebi obžalovanja vredno, — to pa tim bolj, ker se je to prav zdaj zgodilo, ko sili po celem državi misel na razširjenje volilne pravice na dan. To je čin odločnega nazadnjaštva, — o tem se bo pisalo z razumljivo ogorčenostjo po celem Avstriji, — in povdarjalo se bo, da je oni ponižni sluga napredne liberalne misli, ki sedi v deželnem zboru, prvi zagovornik tega nazadnjaškega koraka.

Po celem Avstriji imajo deželni uslužbenici pasivno volilno pravico izvzemši Tirolsko, Moravsko in Šlezijo, kjer ta pravica jure consuetudinis ne obstoji, in tem deželam se je pridružila zdaj še Kranjska; — in to — strmi dragi bravec! — po soglasji vseh treh sicer se prepirajočih strank in na predlog starega gorenjskega nemškutarja Bolohovega Joža. Znano mora biti vsa-

kemu domačemu politiku, da kadar se pokaže ta bela gospa na našem političnem obnebj, je gotovo nesrečo zabeležiti v naši domači politiki; — in vendar so se mu vsedli slovenski poslanci z malimi izjemami!

Ta sklep pa ni rodila, kar bi bilo edino prav — objektivna misel, nepristransko razmotrivanje; — ta sklep ima izvor le v osebnih spletkarijah. Liberalci so se bali kandidature dr. pl. Bleiweisove v Ljubljani, kat. nar. poslanci pa Rohrmanove na Dolenjskem, nemškutarji so liberalcem storili rabeljsko službo. To je podlaga sklepu, ki je prišel v veljavo, če tudi se je opozarjalo, da je tak sklep neutemeljen in nazadnjaški. Trije slovenski liberalci Božič, Lenarčič in dr. Majaron so glasovali proti sklepu in trije kat. nar. poslanci Povše, Zelen in Žitnik so se odstranili pri glasovanju. Čast tem možem, ki so pokazali, da imajo lastno prepričanje in se ne upognejo dr. Tavčarjevi diktaturi, ki se je zopet pokazala v pravi luči. To je dejanje pravega naprednjaka!

No od zveze slovenskih liberalcev z Nemškutarji človek pač ne sme družega pričakovati, kakor spletkarijo in nasilstvo; — da so se pa poslanci katoliško-narodne stranke dali vjeti sireninim glasovom „bele gospe“, — to je pa čudno, prav čudno, — saj je vendar glavna točka političnega programa te stranke razširjenje volilne pravice!

V imenu socialne misli moramo ta deželnozborski sklep globoko obžalovati, ker nasprotuje tudi temeljnim zahtevam krščanstva. Obžalujemo ga pa tudi, ker si je dal deželni zbor kranjski, ki naj bi bil dika Slovencev, — pravcato consilium abeundi.

## Izvirni dopisi.

**Iz Idrije.** (Naša Vincencijeva družba.) Ker je „Slovenski List“ v Idriji najbolj razširjen krščanski list, prosim Vas, gospod urednik, da blagovolite tudi za ta dopis prepustiti nekoliko prostora v svojem cenjenem listu. Odbor Vin-

cencijeve družbe želi namreč tudi v širših idrijskih krogih vzbuditi zanimanje za to prekoristno družbo ter si pridobiti kar največ mogoče blagih dobrotnikov, ki bi jo vsak po svoji moči podpirali z denarnimi prispevki. Da Vincencijeva družba v Idriji v resnici potrebuje izdatne podpore, ako hoče svoje začeto delo tudi uspešno nadaljevati, kaže najbolj vedno naraščajoče število podpiranih ubožcev, kakor tudi vedno večji izdatki za podpore. Dne 1. majnika t. l. so minola še-le tri leta, odkar smo osnovali v Idriji to prepotrebno društvo in vendar je tekoče število v zapisniku revežev že naraslo na 128 in vsota vseh izdatkov za podpore znaša v dobrih treh letih 2884 K 18 h. Od leta do leta se množi število revežev, ki se oglašajo za podpore, kar jasno pričajo sledeče številke. L. 1898 je podpirala družba le 34 revežev, med tem, ko je l. 1899. število istih se pomnožilo do 55, leta 1900. do 60 in v prvi polovici letošnjega leta je že dobilo 64 revežev večje ali manje podpore. Gotovo pa je, da se bode to število do konca leta še znatno pomnožilo. Podpore se redoma delijo vsaki teden, le nekateri manj potrebni dobivajo iste vsakih 14 dni, vsled tega pa rasto tudi leto za letom izdatki, katerih družba kmalu ne bode mogla več zmagovati, ako ji ne prihité novi podporniki na pomoč. Kako se množe izdatki, kažejo zopet najboljše letni računi, po katerih posnamemo, da je bilo treba leta 1898 plačati 343 K 58 h, l. 1899. 924 K 78 h, l. 1900. 776 K 62 h, a letos je bilo že v prvi polovici leta 819 K 20 h izdatkov za podpore. Vsak teden se izda povprečno po 31 K 50 h. Ker Vincencijeva družba nima nikakih stalnih dohodkov, navezana je popolnoma na darove dobrotnikov. Le, ako se bode število dobrotnikov pomnožilo, bode mogoče še nadalje v tej meri kakor doslej podpirati reveže, ki so v resnici podpore potrebni. Znano je, da ste Idrijčanje usmiljenega srca, da veste, da je tudi siromak vaš brat; zato trdno upamo, da te besede ne bodo brezuspešne, temveč, da bodo naši družbi naklonile mnogo novih podpornikov. Saj so darovi, katere izročite Vincencijevi družbi, najboljše

## Strto srcé.

Napisal Iv. Baloh.

Bilo je meseca junija v Ljubljani. Sestal sem se s prijateljem, s katerim sva se pogovarjala o različnih domačih političnih in literarnih stvareh. Nagovarjal me je, naj zopet primem za peró ter pišem kake slike, a jaz sem dejal: „Nimam časa, nimam idej“. Podala sva si rokó, in odhitel sem na kolodvor.

Pot me je vodila ravno po prostoru, kjer je nekdanj stala deželna bolnica.

Tu sem se spomnil, da sem nekdanj hodil ravnotukaj po teh drevoredih. Preteklo je že sedem let. Bila je cvetoča pomlad. Posetil sem tovariša, ki je nosil kal smrtne bolezni v sebi. Tu sva se sprehajala, nad nama so pa šumeli cvetoči kostanji, pridne buče so srkale iz polnih čaš med, tam po pisanih gredicah pa so letali metulji — vse je oznanovalo pomlad, življenje. A življenje njegovo — Ivanovo — se je nagibalo proti zatonu. Še se spominjam tistih bledeh obrazov, ki so se plazili okoli cvetočih dreves kot polnočne sence. Strah me je bilo, zdelo se mi je, da hodim med samimi grobovi, kjer vlada smrt, in duh moj si je želel ven, na prosto, med

življenje. Zdihovali so jedni, drugi se tolažili, da bodo ozdraveli, a med temi ni bil Ivan, on je vedel, da bo umrl, in umrl po lastni krivdi . . .

Razpadlo je to zidovje, umolknili so tisti tožni bolniški glasovi, ponehal divji in smešni krik umobolnih, odplule že davno v nebo tihe in svete molitve tistih čuječih bolniških angeljev — vse je minulo, in tudi Ivana ni več . . .

\* \* \*

Tam v solnčnem Sarajevu je cvetela Milena kot dražesten cvet na vrtu človeške lepote. Njeno okó — temno kot globina zagorskega jezera, njena lica polna in rudeča kot zrela breskev, njene prsi vzdigajoče se kot val razburkanega morja. Milena je stregla gostom, ker oče njen je bil krčmar. In tje je hodil Ivan — uradnik — na hrano. Kaj čuda, če se je vglobil v temne njene oči, kaj čuda, če so valovi njenih prsij razburili srcé njegovo. On je bil mlad, lep, v cvetu življenja, sam, ki je iskal čutečih src. In kedarkoli je prišel od dela k počitku ter zavžil hrano, katero mu je pripravila Milena, tedaj se mu je zdelo, da je pozabil na svoj daljni dom, pozabil na svoje kruhoborno življenje, pozabil na vse, ker tam je bil edino le srečen. Melanholičen po svoji naravi bil je k samotni nagnjen

tem bolj, a če je bil pri tem nedolžnem bitju, pri Mileni, tedaj se mu je vsa zemlja zdela — cvetoči raj. In ona? Ona je bila vesela, kadar je videla pri sebi prijaznega Slovenca, in vračala mu je ljubav z ljubavjo, kot je po svojem navnem značaju najboljše zamogla. In oče, mati njena? Bila sta zadovoljna ž njim, saj je bil Ivan — plemenit mladenič.

A tedaj je bil prestavljen. Nenadoma ga je zadela ta novica, a iti je moral. Poslovil se je od Milene, a obljubil ji je, da leto osorej zopet pride — po njo. —

Prišel je v slovensko domovino nazaj, a domačega se ni čutil. Hrepenel je po gorkejšem solncu, hrepenel po tistih vročih skalah, od katerih se lice rudi, hrepenel je po svoji sreči.

Ni mu bilo obstanka nikjer, leto je preteklo, in hitel je, hitel tje doli na jug, da bi po tolikih trenutkih samote zopet se zatopil v nekdanje dni, nazaj je šel na cvetoče trate ljubezni in mirno je hotel sanjati na njih, privabiti je hotel na zemljo maj, a vzbudilo ga je trnje polosutih rož . . .

\* \* \*

Ivan je vstopil v hišo in vzprejel ga je prijazen njen pozdrav. Tje v svoj kot se je vsedel,

porabljeni, ker Vincencijeva družba ne podpira nikogar, kdor ni v resnici potreben. Vsak najmanjši dar se hvaležno sprejme in Bog vam ga bo stotero povrnil.

## Politiški pregled.

**Volitve v deželne zборе** se utegnejo vršiti po glasovih z Dunaja, meseca oktobra, in sicer v prvi polovici. Le na Češkem se ne vé, kaj storiti, ker češki deželni zbor se snide še na zborovanje meseca septembra in Čehi želé, da bi trajalo tisto zborovanje vsaj do polovica oktobra.

**Moravski češki katoliški shod** se vrši v dneh 25., 26. in 27. septembra. Shod se vrši v Kromerizu. Na dotičnem oklicu so mej drugimi podpisani posl. Hruban, kanonika princ Hohenlohe in Visnar, grof Jaroslav Thun, župan Pistecky iz Kromeriza in mnogo drugih odličnih katoliških mož. Naj bi se tega shoda udeležila tudi slovenska deputacija, vsaj so moravski Čehi prihiteli tudi na II. slovenski katol. shod.

**Veliko razburjenje** je po laškem delu Tirolske, ker se nemška večina tirolskega deželnega zbora ni hotela pečati z vprašanjem avtonomije za laški del Tirolske dežele. Lahki so na avstrijsko laški meji vstrelili v zrak že več mejnih kamnov.

**Zlate besede Leona XIII.** Znani prvoboritelj za katoliško organizacijo učiteljstva. meščanski učitelj Moser je prejel laskavo pismo v katerem sv. oče mej drugim pravi: „Da nihče ne more biti dober državljani, kdor ne časti Boga in je brez vere. Seveda so časovne razmere sovražne in je potrebno prodirati proti toku. Toda bodite pogumni! Nič velikega ni mogoče izvesti za Boga in domovino brez hrabrosti in stovitnosti“. To pismo najvišjega poglavarja katol. cerkve izpričuje, s kolikim zanimanjem zasleduje sv. oče katol. gibanje med učiteljstvom. Njegove apostolske besede morajo tudi nas vzpodbuditi k vstrajnosti nasproti liberalnemu nasilstvu.

**Francoski zakon o kongregacijah** menda ne doseže namena, ki ga imajo tisti krogi, ki so sedaj na vladi. Večina kongregacij je namreč pripravljena zaprositi za državno avtorizacijo. Mnogo njih je že predložilo prošnje. Edino jezuiti so sklenili, da ne bodo prosili za avtorizacijo. To pa menda v glavnem zato, ker po izjavah ministrskega predsednika v komori dobro vedo, da ne bi dobili avtorizacije. Ali šolski zavodi jezuitov vendar ostanejo, ker bodo nosili imena privatnih društev, proti čemer ne more država nič storiti. Dva najpoznanejša zavoda njihova — pripravna šola v Saint-Cyru in politehnika v Parizu ter College Tivoli v Bourdeaux — sta že razposlala okrožnice na rodbine dijakov, v katerih javljajo istim, da ostane vse pri starem. Patri, ki so poučevali do sedaj, zginejo sicer, ali se pojavijo skoro zopet in se dajo titulirati, ne

kakor do sedaj: „bons Peres“, ampak: „Abbés“ v kar imajo pravico kakor redovniki-duhovniki. Nikdo ne bo mogel nič proti temu, tudi vlada ne. Veselje slovenskega mojstra srebrnih žlic je bilo torej kratko.

**Potovanje srbske kraljevske dvojice v Rusijo.** Listi poročajo, da je sedaj določeno, da potuje srbski kralj s soprogo v Rusijo ter da ju hočejo na carskem dvoru z veseljem sprejeti. S tem da je javno dokazano, da obstoje mej Rusijo in Srbijo prijateljski odnosi in ne taki, kakoršnih želijo sovražniki Slovanov. Ni še natančno določen čas za to potovanje, določeno pa je, da potuje kralj Aleksander z velikim spremstvom. Car sprejme svoje goste na svojem letovišču v Livadiji. Kralj Aleksander in kraljica Draga ostaneta potem še mesec dnij v Kavkazu, povrneta se pa v Srbijo po Donavi preko Kišeneva.

**Novi metropolit katoliške cerkve v Rusiji,** monsg. B. Klopovskij, je imel minoli četrtek svoj slovesni uhod v petrograjsko katoliško katedralo. Na slavnost je došla vsa v Petrogradu živeča katoliška duhovščina in zbrala se je velika množica ljudi. Ob 10. in tri četrt uri je došel metropolit in se je, spremljan po členih konzistorija, podal v presbiterij cerkve, kjer je sel na škofovski prestol. Kanonik Soderiskij je prečital papeževo bulo in pismo do katoliških občin o imenovanju Klopovskega katoliškimi višim pastirjem v Rusiji. Potem je metropolit daroval, ob azistenci, sv. mašo, med katero je držal do navzočih daljši nagovor ter je občini podelil svoj blagoslov.

**Preganjanje kristijanov na Koreji.** — V začetku tega meseca so bili na otoku Quelpar vroči boji mej katoliškimi misijonarji in njihovimi gojenci na jedni in med ondotnim prebivalstvom na drugi strani. Petnajst sto domačinov in 300 gojencev je palo. Ranjena sta tudi dva francoska misijonarja.

## Domače novice.

**Kdaj bo boja na Kranjskem koncu?** Kadar dr. Tavčar v „Narodu“ priobči nastopno pismo, bode boja na Kranjskem koncu: „Ne zanikam niti ne sramujem se tega, da se je tekom zadnjih let v meni zvršil notranji prevrat. Kar sem bil izgubil v zgodnji svoji mladosti, zopet sem našel v kasni možki dobi. Po svojem prepričanju — in soditi o tem je le moji lastni vesti, drugega sodnika odločno odklanjam — prištevam se zopet ogromnemu krogu vernih katoličanov, spolnujem cerkvene zapovedi in verske dolžnosti. Ta metamorfoza vršila se je zgolj notranjim potom, nanjo niso najmanj vplivali vnanji razlogi. Ničesar ne zahtevam od nikogar, najmanj od privržencev liberalne stranke. Ne hrepenim po visokih službah, in kar se tiče politične karijere, teži me včasih ono, oni državnozbornski mandat, kojega mi je poverilo častno zaupanje ljubljanskih volilcev.“ Ali se nam sanja? Ali je mogoče, da bi podobno pismo

v „Narodu“ sploh kdaj zagledalo beli dan? Dà, to pismo je že izšlo v „Narodu“, samo da ni podpisan dr. Tavčar, ampak Fr. Šuklje. Izdano je bilo pismo v Novem Mestu 24. avgusta 1900. Dr. Tavčar je to samoizpoved ukazal priobčiti v svojem glasilu z ovaduškimi namenom, da bi pokazal svoji kliki z njega lastno izjavo dvornega svetnika Šukljeja kot klerikalca, češ, kaj potrebujemo še prič, sam je rekel da se prišteva ogromnemu krogu vernih katoličanov, da spolnuje cerkvene zapovedi in verske dolžnosti! Zelena vrvice je bila gotova in poslana „največjemu talentu“. Ta talent je bil naenkrat bacnjen kakor nepotreben plevel čez liberalno ograjo. Na njegovo mesto je prišel „naš“ mož, katerega si je izvolil „naš“ Tavčar, tako da je „Slovenski Narod“ navdušeno zapel: „O Peschka in Stein in Derschatta in Wolf in Tavčar naš in naš Plantan“. (Št. 119.) Za ta sekstet, ki je zakročil v državnem zboru v imenu nekdanj ponosnih Slovencev vzajemno liberalno pesem, ni bilo mogoče dobiti Šukljeja; moral je priti „naš“ Plantan. S takó grozovito nedoslednostjo seveda ni bilo zadovoljno meščanstvo dolenskih mest, ki je bilo vajeno delati ovacije le svojemu Šukljeju, a molčati so morali učitelji in uradniki in gostilničarji in trgovci, da jih ni razmesaril rabelj v „Slov. Narodu“. Pod tem prepričevalnim vtisom narodno-naprednega cepca, živi in diha tedaj še danes „narodno“ meščanstvo in si daje ubijati v glavo rimo Wolf in — Plantan. Vendar tudi meščanstvu je začela ta rima presedati. Žgó ga že v ušesih in v srcu ti ostudni glasovi. Po vseh kranjskih mestih in trgih se že pripravljajo malokontentni, ki so se naveličali cvileče liberalne bande, in kličejo: Doli ž njo! Meščani spoznavajo, koliko humbuga se je uganjalo najprej s samonarodno in potem s samoliberalno mislijo, da se je posrečilo samopašnemu generalu priveslati do Steina in Wolfa. Kadar se večini meščanstva odpro oči, bode boja na Kranjskem koncu.

**Iz Idrije.** Naše liberalce strašno boli, ker je na tukajšnji šoli nekaj učiteljskih oseb, ki ne prisezajo slepo na liberalno zastavo, in zato sami ne vedó, kako bi jih pred svetom očrnili in njihovo uspešno delovanje v učeh ljudstva zmanjšali. Zaganjajo se v svojem glasilu, v „Jednakopravnosti“, zdaj v tega, zdaj v onega, in prav v zadnji številki se je „Jednakopravnost“ prav po nepotrebnem obregnila ob učitelje višjih razredov, češ, da se učenci vsled raznih spletk teh preklicanih klerikalcev ne bodo zadostno pripravili za sredno šolo in da bode moral radi tega g. ravnatelj iste med počitnicami še posebej pripravljati, da bodo sposobni za prvi razred nove idrijske realke. Da je pa bil dotični odstavek „Jednakopravnosti“ le nesramno obrekovanje onih idrijskih učiteljev, ki ne trobijo v liberalni rog, — kajti uprav ti poučujejo v višjih razredih — kaže neovržno dejstvo, da so vsi učenci tukajšnje šole, ki so se oglasili sedaj v julijnem roku k vsprejemnemu izpitu v Ljubljani in v Kranju istega brez po-

kjer je presanjal toliko večerov. Ona pa je odhitela in ni je bilo blizu. Za mizo pa je sedel mlad, krepak Dalmatinec, ki je Ivana povabil k sebi na čašo črnine ter se prijateljsko z njim pogovarjal. — „Milena, Milena!“ klical je z mogočnim glasom on, da bi prinesla tujcu večerje. A Milene ni bilo več v hiši. Tedaj je vstal on in jo šel iskat. Ivan pa se je obrnil proti dekli Márici ter jo vprašal, kdo da je on. In ona mu je povedala vse. — Tedaj je Ivan vstal in zagrabil čašo in jo tresčnil ob tla, da se je razbila na sto in sto koscev.

Razbita čaša, strto srcé . . .

\* \* \*

Pri bolniški postelji sem. Bled, upal leži Ivan, in štete so ure njegove. Okrog in okrog zdihujejo po bolnici bolniki, jednim se zdravje slabša, drugim boljša. Tam na steni pred Križanim plapola lučica, kakor da bi ji primanjkovalo olja, vse tiho, le tu pa tam se čuje globok vzdih iz prsij bolnika. Ivanu je ušel pogled od tiste plapolajoče lučice in ujel se je z mojimi očmi, ustna njegova pa so izgovorila besede: „Umreti moram!“ Molčal sem, molčal, a v teh besedah sem bral celo povest o strtem življenju.

Ozrl sem se tudi jaz na tisto brlečo lučico, in tiha solza se mi je prikrala iz očesa.

Bila je ura dve in zapustiti sem ga moral. Tedaj je Ivan stegnil svojo roko pod odejo in dal mi je pismo z besedami: „To jutri preberi.“ Vzel sem pismo — še en pogled — in ločila sva se . . .

Odbila je ura polnoči, nemiren sem hodil po sobi doli in gori. Tedaj vzamem pismo in ga odprem . . . „Umr! sem. Umr! sem, a nikdo ne vé zakaj, kakor Bog. Ti si vedel za mojo rano, vedel, da sem ljubil Mileno. In Tebi razkrijem še to, kar me boli, na Te odložim kamen, ki me teži. — Hitel sem proč iz kraja, kjer mi je drug zakopal mojo srečo, hitel iz kraja brezmejne sreče, iz kraja prokletstva. — A našel nisem nikjer miru. Taval sem okoli kot izgubljeno dete in tedaj, ko sem videl, da je bol mojega srca prevelika, tedaj sem zagrabil čašo strupa in sem jo izpil . . . A pil sem premalo in živ sem ostal proti svoji volji. —

Pokoril sem se za ta greh celo leto, a povedal nikomur, kaj je vzrok moji bolezn. Življenje se mi nagiba h koncu, to vem, a ta madež hočem še izbrisati pred svetom, zato pa Tebi razkrijem, da ne umrjem kot nedolžen . . .

Naj ne vé tega moj oče, ne moja mati, ne ona, vedi le Ti! — — —

Nem sem odložil list, pisan s tresočo roko. V tistem hipu pa je odplavala duša njegova iskat mirú, mirú — — —

\* \* \*

Jokali so za mladim, nadepolnim življenjem. Tudi jaz sem stal ob grobu strtega življenja, strtega srca . . .

Tam blizu mrtvašnice so položili njega k počitku. Gledal sem prostor, da bi pozneje na grob njegov nasadil cvetic. Grob njegov preistle so že dvojne pomladanske poljske cvetice, ko sem se vračal iz dežele obiskat grob njegov. Iskal sem ga, a ni bilo ne križa, ni bilo kamna, ki bi mi kazal njegovo ime. A iskal sem ga zastonj! — —

In tedaj mi je ušla tiha beseda iz ust kakor sveta molitev: Zapuščen si bil, zavržen, zapuščen si tudi sedaj, duh moj pa je plul tje doli na cvetni jug, da bi poiskal tam njo, ter jo vprašal, ali se kedaj spomni njega, čegar srce je strla, čegar ljubezen zavrgla? —

In vrbe žalujke so zašumele, kot da bi mi hotele reči: Težkó, težkó!

moči in priprave g. ravnatelja z dobrim, celo s prav dobrim uspehom napravili!

**Tretji sestanek krščansko mislečega dijaštva** se bode vršil 4. septembra t. l. Na dnevnem redu so zgolj znanstvena predavanja iz bogoslovja, pravoslovja, modroslovja, medicine in sciologije. Isti dan zvečer bo komers.

**Večina učiteljev na Koroškem** so naši narodni nasprotniki. Ali to, da nimajo rodoljubja, bi umeli na vse zadnje ob obstoječih razmerah. Ali da nimajo tudi prav nobega samoljubja, to je pa že teže umeti. Ako kak učitelj tlačani zloglasni Südmarcki za borih 20 gld. na leto, to je poniževalno za učiteljski stan ne gledé na narodnost. Vzvišenost učiteljskega stanu, pa sramotnih 20 gld. na leto — ne, to se ne strinja!

**V Železnikih** so preteklo soboto pokopali župana Luka Košmelja, pristaša „Narodovcev“, sicer pa sina dobrih krščanskih starišev. Imel je pokojnik dobro sree in rad bi se bil potegoval za ljudstvo, ako bi ne bil zašel v liberalno mrežo.

**Poljudna predavanja.** — Odposlanci, katere so bila določila društva „Sl. Matica,“ „Zdravniško društvo“ in Slov. Pravniki,“ so sklenili na sestanku dne 13. t. m. začeti prihodnjo zimo s poljudnimi predavanji v Ljubljani, katera bodo namenjena najširšim slojem občinstva. — Tvarino bodo delili na slovstvo, zdravništvo, pravoznanstvo in tehniko. Predavati nameravajo vsako drugo nedeljo v kakem zato pripravnem prostoru. Vodstvo predavanj prevzame „Pravniki“, kateri je sprožil to misel.

**Zopet velik požar v Žumberku.** Iz hrvatskih listov posnemamo: Še ni prošlo ni mesec dni, odkar je pogorela vas Jurkovo selo, zopet se je dogodila še večja nesreča. Dne 11. t. m. je nastal požar v vasi Sošice ter je v pol ure uničil vse selo. 37 rodbin je ostalo brez strehe. Škodo računajo na 70.000 kron. Zavarovana pa sta bila samo dva gospodarja za male svote. Beda je tem večja, ker se je to dogodilo v kratkem času v istej župniji in v isti občini.

**Glasbena Matica** v Ljubljani je imela v minolem šolskem letu 457 gojencev in 7 učnih močij. Mešani zbor je imel 118<sup>1</sup> močij. Filijalka v Novem mestu je imela 47 gojencev in 2 učni moči. Društvo šteje 10 častnih členov, 73 ustanovnikov, 860 pravih členov. Dohodkov je društvo v preteklem poslovnem letu imelo 21.985 K 9 h in izdatkov 21.303 K 93 h. Društveni dolg se je zmanjšal za 3000 K in znaša sedaj 85.638 K 40 h. Vzdrževanje muzikalične šole je stalo 16.309 K 62 h. Proračun izkazuje 3500 K nedostatka.

**Deželni zbor kranjski** je zaključil v sredo svoje zasedanje brez politične debate. Bil je mir pred viharjem. Pred novimi volitvami deželni zbor ne bo več zboroval, po novih volitvah pa marsikdo dosedanjih poslancev ne bo več videl deželne zbornice. Deželni zbor je mej drugim še sprejel predlog barona Schwegla, da deželni uradniki ne smejo kandidirati za deželne poslance. Poslanec Žitnik je stavil naslednji dve resoluciji: 1. „Z ozirom na to, da s 1. septembrom t. l. preneha samostojna deželna naklada na žgane opojne pijače, se dež. odboru naroča da pravočasno odpove službe onim dacarjem, katere misli odpustiti. 2. Dež. odboru se naroča, da z ozirom na sklep vis. dež. zbora z dne 11. feb. 1895 v bodočem zasedanju predloži načrt pokojninskega pravilnika za dež. dacarje. Prva resolucija se je sprejela, druga je oddana odseku. Poslanec Pfeifer je predlagal: „Deželnemu odboru se naroča poizvedovati razmere meščanske šole v Krškem ter staviti primerne nasvete v prihodnjem zasedanju dež. zbora, če bi bilo opravičeno nakloniti ondotni meščanski šoli primerno podporo iz dež. zaklada.“ Proti ciganom, ki so velika nadlega kmetskega prebivalstva, je ostro govoril posl. Pfeifer ter zahteval, naj se ukazi proti potepuštvi in beračenju proti ciganom strožje izvršujejo. Deželni zbor se je posvetoval o korakih, s katerimi naj bi se vladi priporočila zgradba železnice od Tržiča do Kranja in zgradba železnice od Trebnjega do St. Janža, kar so naši poslanci sporočili že v drž. zboru. Zbornica je dalje dobila resolucijo za zvezo Idrije z obstoječimi železnicami, za železnično zvezo Škofje Loke z Idrijo ali sv. Lucijo. Posl. Pa kiž je naglašal potrebo železnice od Žlebiča

do Sodrašice, posl. Pfeifer pa je zahteval podaljšanje dolenske železnice preko Belokrajine. Sprejeta je bila resolucija posl. Žitnika, naj dež. odbor vse potrebno ukrene, da se tudi na Kranjskem ustanove sirotinske blagajne. Vprašanje o zimski deželni kmetijski šoli na Gorenjskem je deželni zbor pojasnil, da še vedno išče primerne, ne predragega prostora za šolo v planinskem delu dežele. Letni troški za najemščino ne smejo znašati nad 12.000 kron. Poslanec Ažman je skorajšnjo ustanovitev take šole toplo priporočal, ter dal dež. odboru nekaj primernih nasvetov. Posl. Zelen je priporočal kmetijsko šolo na Notranjskem. Zbornica je sklenila, da je vodovod za Postojno izvršiti iz deželnih stroškov. Država bode dala 68.640 K, deželni zaklad 31.460 K, občina Postojna pa 42.900 K. Končno je zbornica rešila proračun.

**„Planinskega Sokolčca“ prvi skupni izlet v Julijske alpe** se vrši od 26. t. m. do 6. avg. Zbirališče turistov mladeničev iz Ljubljane, njene okolice in drugod bo dne 22. t. m. točno ob 9. uri dopoldne v gostilni „Vospernik“ v Gospodskih ulicah v Ljubljani. Z opoludanskim vlakom se odpeljemo na Gorenjsko do postaje Javornik. Spotoma naj se nam pridružijo tovariši iz Loke, Kranja in drugod. Iz Javornika odpotujemo skozi „Vintgar“ na Bled, kjer se nam priklopijo še ostali pristaši v gostilni pri Peternelu. Od tod sledi drugi dan t. j. 23. julija pot: Bled — Boh. Bistrica — Boh. Jezero — Slap Savice — Srednja vas. Dne 24. julija: Srednja vas — Velo Polje — Triglavsko koča na Kredarici (2500 m). Dne 25. julija: Kredarica — Triglav (2864 m) — Vrata — Slap Peričnik — Aljaževa koča. Dne 26. julija: Aljaževa koča — Prelaz Luknja (1779 m) — Zadnjica — Soška dolina — Bovec. Dne 27. julija se pridružimo izletnikom iz Bovca in drugi dan se udeležimo slovesnosti otvoritve planinske kočice Soške podružnice „Slov. plan. družb. na Krnu. Natančnejša pojasnila o tem velezanimivem izletu daje Radovan Radgorski. Zagorje ob Savi. Poste restante. Vsem svojim somišljenikom srčni planinski pozdrav! Na svidenje!

**Drobne novice.** Slovesno vlaganje vogelnika za škofove zavode v Št. Vidu pri Ljubljani se je jako slovesno vršilo pretekli terek. — Tukajšnji trgovec g. Iv. Jebač in v kratkem otvori na Glincah pri Ljubljani domačo tovarno za cikorijsko. — Štajarski deželni zbor je odboru za prirediteljem nemškega „Sängerbundesfesta“ v Gradcu dovolil podpore 10.000 kron! — Pokopali so v Ilirski bistrici trgovca g. Antona Domladiša, ki je umrl v 65. letu svoje dobe. — Ustrelil se je v tivolskem gozdu v Ljubljani okolu 50 let stari podobarski pomočnik Avgust Hudovernik, doma iz Radovljice. — Sodnikom v Žužembergu je imenovan sodni pristav g. Ivan Modrinjak iz Mokronoga. — Prof. Florijan Hintner odide iz Ljubljane. Pozvan je za ravnatelja občinske gimnazije v Welsu. — Neža Megušar, vdova Klinar, iz Kroke je te dni zapustila ljubljansko bolnico, kjer si je zdravila opekline, katere je dobila pri požaru v Kropi. Ko jo je izvošček pripeljal do rojakinje Marije Wagner v Pristavske ulice, je ondi pričela umirati in v četrt ure je bila mrtva. — Dne 12. t. m. so čutili po ljubljanski okolici 5 minut trajajoč potres. — Katoliško politično društvo za gornjegrajski okraj s sedežem v Rečici priredi jutri ob 3. uri popoldne javen shod v gostilni g. Fr. Štiglica, p. d. Prislaza. — Doktor vsega zdravilstva je postal g. J. Demšar iz Železnikov. — V Celovcu se je ustrelil računski narednik 7. pešpolka Maričnik. Vojaki so ga naznanili, da je ž njimi surovo ravnal. Služil je 12 let ter je zapustil vdovo z otrokom. — Slov. planinskega društva Soška podružnica je zgradila na Krnu planinsko kočico, ki se jo otvori ob blagoslovljenju in izroči javnosti v ponedeljek 5. avgusta. — Jutri se vrši v Trstu velika slovenska slavnost. Pevsko društvo „Kolo“ razvije svojo novo zastavo.

**Nesreča na lovu.** Celovski trgovec Anton Dobernig je bil v soboto na lovu v Hodižah. Po nesreči je spustil iz puške nekaj svinčenih zrn v desno ramo lovca Knelyja. Dobernig je peljal lovca kakih trideset korakov naprej ter mu velel naj se spočije. Dobernig se je na to

odstranil ter spustil tri strele v sebe. Lovca Knely je prihitel na lice nesreče, a našel je Doberniga že mrtvega.

**Odprt grob.** V Tomaju je dne 12. t. m. zjutraj vmrl preč. g. Anton Kuhn, duhovnik v pokoji. Njegovo zadnje službovanje je bilo v Dutovljah. Bolehal je po malem skoro vse življenje. V pokoj je stopil začetkom letošnjega leta, a se ga je slabo navžil. Bolezen se je od dne do dne množila in mu konečno prestrigla nit življenja. N. v m. p.

**Utonilo** je v Idriji dne 16. t. m. enajstmesečno dete Franc Kalan. Mati je nesla imenovanega otroka v naročju, nekoliko večjega otroka pa vedla za roko po deski nad Idrijo, da bi prišla tako po bližnjici do svojega doma pod golicami. Med potjo ji zdrsne, in otrok pade v vodo, odkoder ga ni bilo možno rešiti.

**Nova maša.** Dne 31. t. m. bode tu v kapeli pri oo. jezuitih daroval svojo prvo sveto mašo č. g. Alojzij Erzín iz reda oo. jezuitov. Gosp. Alojzij Erzín je sin g. Avgusta Erzína.

**Št. Peterska možka in ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani** imate svoj letošnji občni zbor v ponedeljek dne 22. t. m. v salonu Hafnerjeve restavracije na sv. Petra cesti št. 47. ob 8. uri zvečer z običajnim dnevnim vspeškom. Želeti je, da bi se častiti člani tega zborovanja v prav obilnem številu vdeležili!

**Nesreča.** Med Prestrankom in St. Petrom na Notranjskem zgrabila je na mestu, kjer križa cesta železniški tir, lokomotiva v četrtek enajstletnega učenca Antona Mavra iz Slavine in ga vrgla nekaj metrov v stran. Deček je zelo poškodovan in visi med življenjem in smrtjo.

## Razne stvari.

**Odkritje spomenika naše ranjke cesarice Elizabete v Solnogradu.** V nedeljo se je vršilo v Solnogradu v navzočnosti našega cesarja, ki je dospel tja iz Isla, odkritje spomenika naše ranjke cesarice Elizabete. Udeležili so se tega odkritja princ Ludovik bavarski, s princezinja Gizelo, nadvojvodinja Marija Valerija z vojvodom Alojzijem Viktorijem. Mesto je bilo v zastavah.

**Poštnim tatovom** je nedavno obtežil delovanje italjanski ravnatelj z novo naredbo. Prepovedal je namreč priljepljati na denarna pisma po dve ali celo tri marke vstrie. To pa zato ker se nekateri umoviči med uradniki zlahko odstranijo marke, napravijo ondi prerez in izvlečejo skozi odprtino poslano bankovce. Z isto spretnostjo so zopet napolnili denarno pismo z ničvrednim papirjem, da je imelo prvotno težo, pilepeli marke nazaj in okradeno pismo je romalo v roke naslovnika ne da bi kdo opazil tatvine. Vsled najnovejšega ukaza italjanskega poštnega ravnatelja bo izgubilo par poštenjakovičev postranski zaslužek.

**Zastrupljenje krvi po črnih nogavicah.** Neki Dunajski list javlja, da je v Gruberau-u pri Kaltenleutgebenu 15-letna hči nekega gospodarja vmrla v malo urah na naslednjih zastrupljenja krvi, dogodivšega se vsled nošnje črnih nogavic.

## GLASNIK.

### Program krščansko-socijalnega delavstva v Avstriji.

Po sklepih četrtega strankinega shoda.

Sedanje razmere človeške družbe ne odgo-varjajo občenemu blagru.

Ločitev kapitala in dela se je izvršila v veliki meri. Med tem, ko je vsled tega ubožala večina delajočega ljudstva, je napravil v malo rokah združeni kapital vrsto za vrsto produkcije za svoj monopol in s tem potisnil ljudstvo kakor v neopravičljivo tako v nezno odvisnost od kapitalistov.

Razvitek tega položaja je pospeševal razvoj tehnike in velikanski naraščaj produkcijskih sil; pravi vzrok pa je uničenje skoro vseh stanovskih

organizacij in pred vsem to, da je krščansko svetovno naziranje izpodrinil materijalizem, kateri, napolnjujoč znanost in slovstvo, obvladuje skoro vse javno in zasebno, politično in gospodarsko življenje, in kateri je odprl na stežaj vrata sirovemu uživanju, nebrzdani lakomnosti in brezsrčnemu skopuštvi.

Četudi se ne bode nikdar posrečilo, družbo rešiti vsega gorjâ, je vendar dalekosežno izboljšanje sedanjih žalostnih razmer potrebno in tudi mogoče.

Razum in zgodovina nam pravita, da so edini k temu cilju vodeči pripomočki sledeči: popolni povratek h krščanstvu, tako da bodo njegova načela vodila vse javno in zasebno življenje; dalje modernim razmeram odgovarjajoča organizacija vseh stanov, pravična uredba posestnih in pridobitniških razmer, kakor tudi naredbe proti zlorabi lastnine.

Na podlagi teh načel proglašava avstrijska krščansko-socialna delavska stranka kot svoje zahteve sledeče:

## I.

Nauki in ideje krščanstva morajo biti podlaga ne samo zasebnega, ampak tudi družabnega življenja in zato naj se dosledno izvedejo v političnem in gospodarskem redu.

Vsled tega se mora odpraviti vsak nekrščanski vpliv, zlasti pa se mora zlomiti moč zedinjenega, krščanskim narodom povsod moralno in gospodarsko škodljivega židovstva.

a) Da bode krščanstvo v javnem življenju merodajno, se ne sme njegovi čuvarici in oznanjevalki, cerkvi, od strani države vzeti ona, že po naravi njene naloge ji pristoječa svoboda v verskih rečeh in v lastni upravi.

b) Rodovini kot posredovalki krščanske vzgoje in ob enem kot podlagi in podpori družabnemu redu naj se da najobširneje varstvo in zaščita. Med drugim je rodovini s pametno uredbo plač zagotoviti sredstvo za njen obstoj, in delovanje ženstva naj se omeji na domači krog.

c) Doseg duševne izobrazbe naj se pospešuje v vsakem oziru in zato naj se pred vsem omogoči tudi manj premožnim stanovom. Kot podlago šolskemu pouku je vzeti načelom krščanstva in potrebam življenja odgovarjajoč učni načrt, da se tako doseže res versko-nravnna, za poznejše čase zadostujoča omika.

Najprej je ločiti krščansko mladino od židovske, in pri nastavljanju učiteljev se je ozirati na veroizpovedanje dotičnih otrok.

Ravno tako je skrbeti za primerno plačo učiteljstva, da se more le to, prosto vsakih gmotnih skrbi, z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo posvetiti vzgoji mladine.

Pouk bodi na vseh državnih šolah brezplačen. Poskrbi naj se za zadostno število srednjih, zlasti pa obrtnih in tehniških šol. Dalje naj javna zastopstva pospešujejo ustanavljanje vsakomur pristopnih knjižnic in čitalnic.

d) Zahtevamo odpravo omejitve kolportaže, odpravo objektivnega postopanja, torej tiskovno svobodo v pravem pomenu besede, tako da bo lahko časopisje pravi oznanjevalec resnice; zahtevamo pa tudi zadostno postavno in sodnijsko varstvo proti priobčevanju lažnjivih poročil, proti napadom na vero in nrvnost, na rodovino in osebno čast; slednjic tudi stroge naredbe zoper vsako korupcijo v časopisju.

## II.

Če se bodo s pomočjo cerkve, rodovine, šole in časopisja splošno razširila krščanska načela, bodo ta načela ugodno uplivala na ves lastninski in gospodarski red.

Po teh načelih ima vsak človek naravno pravico, pridobiti si zasebno last in jo posedovati vendar to pravico omejuje zahteva pravičnosti in poštenosti kakor tudi ozir na splošni blagor.

Last se mora toraj pridobiti pošteno, ne sme se zlorabiti v škodo posamnika ali celote ter bodi kar najenakomernejše razdeljena v kar mogoče veliko rok.

Rešitev te naloge zahteva zlasti zopetno oživljenje stanovske organizacije po načinu, ki je primeren modernim razmeram. Zato naj se zakonitim potom izvede kolikor mogoče samostojna stanovska zadružna organizacija vseh proizvajajočih stanov z delavstvom vred. Dalje mora država tako z lastnim gospodarstvom kakor tudi z njej pristoječim vplivanjem na zasebno gospo-

darstvo varovati zasebno last, na drugi strani pa mora zatirati oderuštvo in izkoriščanje vsake vrste in preprečiti nezdravo nakopičenje bogastva v malo rokah. Te razmere naj skuša doseči z lastnim gospodarstvom kakor tudi njej pristoječim vplivanjem na zasebno gospodarstvo.

Davki naj, kakor je pravično, prizanašajo slabšim in naj bolj obtežujejo premožnejše. Zato naj se odpravijo indirektni davki vsaj na blago, ki se občno rabi: če se odpravijo vse druge vrste direktnega obdačenja, in če se pusti vsakemu primeren eksistenčni minimum, je uvesti splošni progresivni dohodninski davek, katerega progresivnost na zgoraj ne sme biti omejena. Zvišanje davkov naj raste tudi v razmerju z lahkoto pridobitve dotičnih dohodkov, tako da se tudi premakljivi kapital primerno obdači. To naj velja tudi glede davka pri dedščinah.

One gospodarske in produkcijske vrste, katerih zasebno proizvajanje navadno škoduje občenemu blagru, naj se temu proizvajanju odtegnejo in izroče državi, deželam ali občinam. To velja zlasti glede izdajanja kovanega in papirnega denarja, glede zavarovanja, prometa in rudarstva z dobavo petroleja vred.

Država naj uporablja svoje dohodke v resnično splošno korist; zato naj se izogiblje neproduktivnih izdatkov in vsled tega naj zlasti skrbi, da se zmanjšuje državni dolg in da se po možnosti omeje vojaška bremena.

Kreditne in bančne zavode naj država najstrožje nadzoruje in njihovo organizovanje najkrepkeje pospešuje zlasti po stanovskih zadrugah.

Tudi borza naj se podredi strogemu državnemu nadzorstvu in naj se preustroji v pošten trg. Diferenčne kupčije in takozvano terminsko trgovino je prepovedati tako na efektnih kakor na produktivnih borzah.

Ustanavljanje družb (kartelov) z namenom, samostalno določati ceno, bodi strogo prepovedano. S pametno in pravično colnino naj se varuje domača produkcija pred preveliko tujezemsko konkurenco. Vsaka nereelna konkurenca naj se pobija, zlasti naj se odpravi delo prisilnih delavnic.

Z izpolnitvijo teh zahtev bode zakonodajstvo omogočilo pošteno pridobivanje zasebne lastnine in ob enem zabranilo, da se ne bode zlorabilo po izkoriščanju; na ta način bode pa tudi postavilo temelj splošne gospodarske blaginje, na podlagi katere bode lahko in mogoče vstreci vsem opravičenim zahtevam delavstva.

## III.

Te zahteve temelje na naravi dela in na človeški časti delavca.

Delo v najširšem pomenu besede je moralna dolžnost vseh dela zmožnih ljudi; vsak ud družbe je zavezan po svoji duševni in telesni sposobnosti delovati za prospeh splošnega blaga.

Delo ima namen posamniku nabaviti sredstev za njegov obstoj; na drugi strani pa se ustvarja s poštenim in dobrim delom, kakor tudi s pravičnim poplačevanjem dela splošni blagor ljudstev.

Ker je poleg tega delo tudi neločljivo združeno z osebo delavca, ne sme postati predmet skopuštva in izkoriščanja. Vršiti se mora pošteno, ne sme pa segati čez mejo, ampak mora biti primerno človeški moči in zmožnosti ter mora pustiti časa in sredstev za dovoljno razvedrilo in človeka dostojno uživanje življenja.

a) Plača odraslih delavcev mora zadostovati, da se delavska rodovina lahko preživi primerno svojemu stanu. Delavstvu se mora tudi prepustiti po zahtevah pravičnosti del čistega dobička dotičnega podjetja. Žena mora dobiti za delo enake vrednosti isto plačilo kakor mož.

b) Delavni čas se mora postavno določiti. Pri obrtnem in tovarniškem proizvajanju kakor tudi pri prometu ne sme delavna doba prekoračiti najvišjega zneska desetih ur tekom 24 ur. Za vsa dela, ki zahtevajo še posebno porabo človeških sil, ali ki so spojena z nevarnostjo za zdravje, se ne sme delavni čas (v rudokopih vstevši čas pota v rov in ven) raztezati čez več kakor osem ur.

Za različne vrste dela naj se določi posebna normalna delavna doba.

Prekoračenje tega pravila, ki bi se zgodilo v slučajih potrebe, naj dovolijo oblasti samo za določen čas. Nadčasno delo, katero se sme

dovoliti le dve uri na dan, se mora poplačati vsaj z dvojno plačo. Dolžnost nadčasnega dela pristoji delavcu samo takrat, ko je v nevarnosti proizvajanje ali javna varnost.

Nočno delo naj se dovoli samo pri onih podjetjih, pri katerih obstoji naravna potreba, ali pri katerih bi iz tehniških vzrokov pretrganje dela ne bilo mogoče brez znatne škode.

Ob nedeljah in praznikih naj počiva vse delo. Izjeme naj se dovolijo samo v onih slučajih kakor pri nočnem delu. V slučajih dovoljenega nedeljskega dela se mora delavcu dovoliti potreben čas za izpolnitev njegovih verskih dolžnostij kakor tudi za nadomestilo prost dan med tednom. Počitek ob nedeljah in praznikih naj traja 36 ur in naj se začne ob 6. uri na predvečer. Žene naj imajo tudi v soboto popoldne prosto.

c) Žene naj se za gospodarsko življenje pritegnejo samo k onemu delu, ki ni nasprotno naravnemu namenu žene. Zato se ne smejo uporabljati niti pri nočnem delu niti pri delu pod zemljo. Pri njenem uporabljanju za delo se je ozirati na telesno konstitucijo kakor tudi na zahteve nrvnosti, pri omoženih ženah povrh tega še na njene rodbinske dolžnosti. Dalje naj se deluje na to, da bode tovarniško delo ženam prepovedano.

d) Otroci se ne smejo pred dopolnjenim 14. letom prav nič uporabljati pri obrtnem in tovarniškem proizvajanju, in do dopolnjenega 17. leta smejo delati samo nad zemljo, po dnevi in v omejeni meri. Ure, katere prebijejo v strokovnih ali podobnih šolah, naj se jim štejejo med dnevno delavno dobo ter se ne smejo začeti pozno zvečer.

e) Podjetniki so obvezani, v proizvajalnih prostorih imeti zdravstvene in druge varstvene naprave, katere so se spoznale kot potrebne. Država je dolžna, nad tem skrbno čuvati in morebitne zamude ostro kaznovati.

f) V ta namen naj se obrtno nadzorstvo dalje razširi in naj se mu da disciplinarno oblast. Tudi naj se določi več ženskih nadzornikov. Nadzorniku v pomoč naj delavci iz svojega stanu izvolijo potrebno število svetovalcev, katerim naj se še pridružijo svetovalci zdravniškega stanu.

g) Napravijo naj se obrtna razsodišča za vse prepire glede dela in plače.

h) Posredovalnice za delo in službe naj se ustanovljajo po stanovskih zadrugah; dokler pa to ni mogoče, naj prevzemo to nalogo občine ali drugi javni organi.

Zasebne posredovalnice naj se s časom odpravijo, še obstoječe pa postavijo pod strogo kontrolo.

i) Javna zastopstva naj posvete največjo pozornost vprašanju delavskih stanovanj in naj pospešujejo krepko vsa to zadevna stremljenja kakor tudi naj skrbe za izdelanje in strogo izvršitev določil glede nadzorstva stanovanj.

k) Izvede naj se za potrebe življenja zadostno, obvezno zavarovanje za one, ki so brez dela, za bolnike, ponesrečence, ranjence in za starost kakor tudi zavarovanje vdov in sirot. Da se doseže opravičeno, toda zavrženo oškodovanje, naj se uvede brezplačno pravno varstvo.

## IV.

Vsem doslej naštetim zahtevam je najvažnejši predpogoj zakonodajstvo, ki je napolnjeno s socialnim duhom in ki se zaveda svojih socialnih dolžnostij; da to dosežemo, zahtevamo, dokler se ni cela družba organizovana po stanovskih zadrugah in dokler ne vrši tudi svojih političnih dolžnostij po zastopnikih zadrug, za vse one državljane moškega spola, ki uživajo vse državljanske pravice, splošno, enako, tajno in direktno volivno pravico za postavodajalne zastope in sicer z dopolnjenim 24. letom aktivno, z dopolnjenim 30 letom pasivno.

Tudi za občinske zastope se mora volivna pravica razmeram primerno razširiti.

Volivna pravica se mora zakonito razglasiti za volivno dolžnost, neopravičeno zanemarjenje kakor tudi zloraba volitev naj se kaznuje z zapromom.

Delavstvo se mora politično in stanovsko organizovati, da more primerno izvrševati svoje

politične pravice, in da more, kakor je dolžno delovati v svoj lastni duševni in gmotni prospheh.

Zato zahtevamo svobodo društev in zborovanj, kakor tudi pravico združevanja.

V.

Stanovski boj kot tak zametamo, smatramo pa na drugi strani za neobhodno potrebno da se vse krščansko misleče delavstvo cele Avstrije v mejah lastne stranke samostojno organizuje, in da se delavske organizacije raznih pozitivno krščanskih strank zedinijo k skupnemu postopanju za izvedbo tega programa.

## Delavske drobtine.

**Vabilo k veselici**, katero priredi „Katoliško slovensko delavsko podporno društvo“ pri Devici Mariji v Polju v nedeljo dne 21. junija ob 4. uri popoldne na vrtu „Društvenega doma“ na Slapah št. 49. — Vspored: „Bratje v kolo!“ moški zbor. Pozdrav. „Slavček“, moški zbor. „Kmet-Herod ali gorje mu, ki pride dijakom v roke!“ Burka s petjem v dveh dejanjih. „Slovan“, moški zbor. Komični prizor. „Molitev za slovanski rod“, moški zbor. Deklamacija. Deklamuje J. Černe. Žive slike. Prosta zabava. — Vstopnina 20 vinarjev. K obilni udeležbi vabi odbor.

**Iz Tržiča** se nam poroča: Krasna nedelja je bila 14. t. m. ko so društveniki katoliškega izobraževalnega društva sv. Jožefa napravili izlet k Mariji Pomočnici na Brezje. Ob 1/48 zjutraj smo se zbrali v društvenih prostorih, odkoder smo odšli v dolgi vrsti z razvito zrasavo na Brezje. — Dospevši do prvih hiš na Brezju, je pričakoval g. društveni predsednik J. Potokar. Med lepo ubranim pritrkavanjem zvonov in prepevanjem litanij M. B. smo prispeli v romarsko cerkev, kjer nas je pričakoval pri glavnem vhodu veleč. p. superior. — Na to je bil govor, v kojem je naslikal g. govornik „krive preroke“, ki se dan na dan množe in po čem jih spoznamo prvi hip, da se jih moremo ogibati. Med sv. mašo, katero je daroval g. predsednik, so zapeli društveni pevci mašo „Oče večni“ in nekaj Marijinih pesmic. Po kočanem sv. opraviilu smo odšli v prostore g. Finžgarja. Tu smo zopet poslušali dobro izvežbane glasove vrlih pevcev, ki so častno rešili ta dan svojo nalogo. Ob 1/24 smo odrinili domov vsi veseli, da se nam je vse v tako lepem redu izvršilo in v trdi nadi, da se prihodnje leto — ako bo božja volja zopet snidemo na Brezju.

**Iz Vevč.** Gospod urednik! Dolgo je že, kar sem Vam zadnjikrat pisal, zato sem sklenil zopet iti po svetu, da kaj novega vidim in zvem. Saj veste, da imam Vevče posebno rad, ker je imenitno mesto z imenitnimi prebivalci, odšel sem torej iz Ljubljane proti Hrušici, tam dobim v roke pismo s pečatom „Unter Birnbaum“, glej no si mislim, bolje bi bilo „Unter Kastanienbaum“, ker oče župan, majo le lepe kostanje gred hišo, ne pa hruške. Pa to le mimogrede, odšel sem v Zavor, kjer jo zavijem proti tovarni. Tam na Friškovcu za novo Grešnikovo hišo vozijo v jame „bleich“ ta okožuje ves zrak, ker tak duh izhlapuje, da človeka kar omami. Tu bi bi bilo tudi treba vladi malo poduhati, ni čuda, da je vse jetično, saj še zraka nimajo tu zdravega. Mislim sem si, bi bil jaz Grešnik, ne bi pripustil kaj tacega, če tudi strgam vse pete in podplate. Vsel sem se v salonu za kamenito mizo in pričakoval kaj bo. Tete vsi šembrej od tovarniškega mosta sem jo prileze počasi psiček Resmanov, pinčel iz Vevč. Na hrbtu je držal na palici malo culico, in glavo je imel zavezano z velikim robcem, katerega konci so binglali kakor oslovska ušesa po zraku. „Serbus pinček, kam pa?“ ga pozdravim. „Štrajkam“ se odreže žalostno psiček. Štrajkaš? Čemu? Se ti li meša? „Ah kaj, „aufkindov“ sem in odšel. Tega ne morem več prestati! Sem že star, da mi kosti kar škefendraj, navajen sem tovarniškega vpitja iz nemira, toda kar je preveč je pa tudi pasjim živcem preveč.“ In kaj pa je? Ali stradaš? „Ne, z gospodarjem sva se zastopila, ampak prašam te, kedo bo pa poslušal to trobentanje, piskanje in cvilenje, ki se je sedaj v Vevčah začelo? Jaz sem obupal, zato sem odšel, poiščem si kak miren kotiček, težko sem se

sicer ločil, pa moralo je biti.“ Zalosten mu podam roko, in odšel je Resmanov pinče iz Vevč. Krute trobente! Sam ne vem koliko časa sem sedel tako zamišljen, kar me zdrami tovarniška piščal. Skočim po konci, aha 1/24! Pojdi mej delavce, sem si mislil, tam boš kaj zvedel. Grem, in se pomešam mej možake, nekateri so bili pod nosom rudeči, in komaj sem čakal, da odpre kdo svoja usta. In res! Jeden izvleče „Rudeči prapret“ in pravi: „Na beri, to smo jih! Uni bere glasno, jaz poslušam, poslušam, nategujem svoje možgane, da je hotelo vse popokati, pa ne razumim nič kot bi bil pamet kje pustil. Le toliko sem slišal, podpisani so pa, „Vevčki rudečkarji“. Glej jih no, pred dobrim letom so pa trdili in prisegali, da niso in nikoli ne bodo rudečkarji! O lepo mesto Gradec, ti imaš veliko moč, večjo kot mesto Vevče! Mikalo me je pa le zvedeti, kaj piše rudeča capa, zato jo vzamem v roke. Bral sem, bral, enkrat, dvakrat pa pri vsej svoji učenosti nisem mogel razumeti, kaj hočejo povedati. Če bo Barnum kaj hotel, ponudite mu tisti članek, tam notri je res sama zmešnjava. Nekaj se kregajo čez splošno željo, da bi zopet g. dr. Divjak postal tovarniški zdravnik. Preljubi rudeči mokračarji, bom pa jaz enkrat posvetil z laterno v to stvar, in svetu povedal na glas, kdo je šuntal ljudi zoper dr. Divjaka, svet se bo čudil, da bo kar ostrmel. Naj bodo lepo tiho vsi o tej stvari prizadeti, ker sicer bodo morali pokazati svetu svoje osmolene roke in umazane jezike. Ste zastopili?! Tu pa se ne bomo dolgo šalili! Boli jih tudi, kdo jih devlje v časopis. I kdo, vaš naš, pa je! Ko sem ravno tisto mokračsko cujo prebiral, prišel je mimo delavec in upil: „Gospodje za boben, za boben, za ta velki boben“. Kaj pa je spet to? „Za velki boben pobira, ga še nimajo“ se oglasi Knedelčkova Marička. „O srečni pinčel, da si le odšel!“ No Maruša kako je bilo pa na balu? Jezno me pogleda, ne odgovori mi, temveč odide mokračsko stopajoč v tovarno. Zbal sem se je, zato sem odšel proti Slapam, kar zapazim na neki hiši lepak: „Veliki lončen ribniški bas je na prodaj, skoro nov, ima močan glas, dobi se po ceni.“ Tako, to je začetek konca mokračske bande, vzamem palico v roke in hajd v Ljubljano, da Vam naznanim, kaj je zvedel Vaš Naš.

**Slovenske služkinje v Aleksandriji** sedaj često niso smele k nedeljski božji službi ker jim gospodarji niso pustili. Odkar je prišel v Aleksandrijo P. Benigen, se je to obrnilo mnogo na bolje. Na prošnjo P. Benigena je avstrijski konzul v Aleksandriji podal delodajalcem naslednji poziv: „Vsi delodajalci, ki vzamejo služkinje iz Franc Jožefovega azila, so nujno prošeni, istim dovoliti, da morejo zadostiti svojim verskim dolžnostim, posebno jim, kolikor le možno, dovoliti ob nedeljah in zapovedanih praznikh iti k sveti maši.

**Delavniki v letu v različnih deželah.** Najmanj dni v letu delajo prebivalci Indije, namreč 267 dni, za temi prebivalci Kanade 270 dni. Nadalje delajo: na Škotskem 275, v Angliji 278, na Portugalskem 283, na Ruskem-Poljskem 288, na Španskem 290, v Avstriji in Baltskih provincijah 395, na Laškem 298, na Bavarskem, v Belgiji, Braziliji in na Luksenburškem 300, na Saksonskem, v Franciji, na Finskem, v Švici, na Danskem in Norveškem 302, na Švedskem 304, v Prusiji in na Irskem 305, v Zedinjenih državah 306, na Holandskem 308, na Ogrskem 312 dni v letu.

## Poslano.\*)

Vsak pravi prijatelj ljudstva moral bi z radostjo in veseljem podpirati vsako delavsko organizacijo in vsled tega tudi osobito naše občno konsumno društvo v Idriji, katero ima nalogo in namen da koristi gmotnim interesom vsega tukajšnjega delavstva.

Vendar se pa dobe pri nas ljudje, ki se zbirajo pod praporom takozvanega liberalizma, da bi pod to krinko navideznega človekoljubja že v zrnu zatrli vse to, kar delavskemu stanu koristi, ker stoje ravno te koristi delavstva v nasprotju z njihovimi koristi.

Za „Poslano“ je odgovorno uredništvo le toliko, kolikor zakon zahteva.

In ko je ta takozvana liberalna stranka zapazila, da se naše obč. konsumno društvo vedno bolj razcvita in da donša posameznim udom tega društva vedno večje koristi, pričela je v strahu za svoje lastne koristi trepetati.

V tej bojazni se je pa ta stranka toliko spozabila, da je kar očitno in brez ovinkov nastopila boj proti delavstvu s tem, da je začela javno v „Jednakopravnosti“ pobijati najprvo obč. konsumno društvo v Idriji, kojemu popolnoma neosnovano podtika nerednost in nepravilnost računov.

Vendar je ta manever jako prozoren.

Nasprotniki dobro vedo, da obstoji naše društvo iz udov različnih političnih strank in računajo na to, da se jim morda vendar le posreči zvabiti nekaj delavcev na limanice, tako zasejati v društvo razpor in konečno društvo razdejati.

Z razdorom konsumnega društva pa bi dosegli tudi svoj namen, ker ako je konsumno društvo odstranjeno, potem so delavci zopet navezani, da kupujejo svoje potrebščine pri posameznih trgovcih.

A nasprotniki so se korenito zaračunali.

Naši delavci, dasi pristaši različnih političnih strank, — dobro vedo, da bijejo danes boj za obstanek, da si zamorejo le sami pomagati, ker so njihove koristi v nasprotju s koristi kapitalističnih strank in da obstoji le v združenju njihova moč!

Ker so pa zadnja poročila v „Jednakopravnosti“ vendar le provzročila med tukajšnjimi delavci nekoliko razburjenosti, in ker pričakujemo, da nas bodo nasprotniki, ki sedaj še niso dosegli svojega namena, kmalu pričeli sumničiti, da stoji občno konsumno društvo v zvezi s krščasko socialno stranko, podamo jim v pomirjenje tukajšnjega prebivalstva nastopni stvarni odgovor:

„Jednakopravnost“ in nje za blagor ljudstva tolikanj vneti in radi tega nič manje priljubljeni pokrovitelj zabredla sta v svoji radovednosti v tako zagato, da se morata skrivati za ubozega tiskarja, češ, ta je vzrok, da sva midva „občnemu konsumnemu društvu“ popolnoma neosnovano predbacivala, da je taisto za blago 8000 K več izdalo nego je blaga kupilo!

Kdor ima le količkaj zdrave pameti, ta mora videti, da sta „Jednakopravnost“ in njeni zaščitnik morala vendar poprej račun sestaviti, predno sta ga dala v tisk in da toraj tiskar nikakor ne more biti kriv te računске pomote.

„Jednakopravnost“ toraj priznava, da se je v tej točki računa korenito zmotila.

Vsaki račun in računski sklep je pa jednotna celota, katera le potem vstreza resnici, ako se v celem računu ne nahaja niti najmanjša pomota.

Ima pa račun tudi le najmanjšo pomoto v posameznih delih, potem je naravno, da je tudi konečni račun v svoji celoti napačen. S tem, da je „Jednakopravnost“ priznala računsko zmoto glede 8000 K, priznala je torej neposredno tudi zmoto in nepravilnost svojega računa v celoti, ter je ob enem izrekla svojo lastno obsodbo.

Popolnoma nepotrebno je toraj, da odgovarjamo še ne njena nadaljna vprašanja v št. 3. t. 1.

Vendar pa hočemo to storiti radi tega, ker smemo z ozirom na hvalisano naklonjenost, kaleri imajo pristaši „Jednakopravnosti“ za zadruge opravičeno domnevati, da hočejo taisti v kratkem času postati naši udje!

Predno se pa za to odločijo, jim moramo povedati, da rabi naše društvo le take ude, ki delajo z resnim delom za procvit in koristi vsih udov jednako, ne pa tacih, ki le s peresom begajo javnost.

Posamezna vprašanja, stavljenja na nas, toraj pojasnimo nastopno:

1) Čistega dobička imamo res več, nego poprejšnja leta! A od čistega dobička založili smo v poprejšnjih polletih le primeroma majhne svote v rezervno in dispozijsko sklad, med tem, ko smo zadnjega pol leta založili v dispozijsko sklad 1000 K 71 h in v rezervno sklad 480 K 40 h.

In to je povod, da je dividenda zadnjega pol leta primeroma manjša, nego prejšnja polletja.

To je pa vendar v korist zadruga, kakor tudi vsacega posameznega uda!

Kajti rezervni zaklad in dispozicijski fond sta last zadruga in tvorita torej premoženje zadruga, oziroma njenih udov. Čim večje je premoženje zadruga, tem večje zaupanje vživa zadruga pri dobivateljih blaga.

Kolikor večje zaupanje pa vživa zadruga, toliko ceneje dobiva blago, katerega zamore zopet tim cenejše prodajati udom.

2) Ni res, da je izkazani dobiček na blagu za 4000 K premajhen.

Občno konzumno društvo prodalo je v času od početka svojega obstanka do konec leta 1900 po računu dobička blaga za . 299.775 K 03 h ter je imela koncem leta 1900

še blaga za . . . . . 30.342 K 06 h  
kar znaša skupaj . . . . . 330.117 K 09 h

Od tega je odšteti kupnina za vse to blago, katero se je prodalo in odnos . . . . . 330.117 K 09 h

katero se je nahajalo v združnem skladišču koncem l. 1900, to je svota . . . . . 284.812 K 52 h

in potem se dobi dobiček v znesku . . . . . 45.304 K 57 h za ves čas do konec l. 1900.

Vzemite te resnične podatke za temelj Vašega računa in potem ne boste mogli trditi, da je izkazani dobiček za 4000 K premajhen marveč boste morali resnici na ljubo priznati, da je združni račun tudi v tej točki popolnoma pravilen.

3) Ni res, da se je manj vredno blago cenilo po nakupni ceni. Marveč je istina, da se je vse dobro ohranjeno blago cenilo pravilno le po nakupni ceni, dasi je za časa računskega sklepa znašala nakupna cena različnega blaga več nego smo taistega cenili.

4) Ni res, da znašajo prejemki oseb že skoro 10.000 K, marveč je istina, da so redno poslujoče osebe do 31. decembra 1900 prejele na plači . . . . . 8270 K 46 h

med tem, ko se je izplačalo izvanredno poslujočim osebam . . . . . 405 K 20 h kar znaša skupaj . . . . . 8675 K 66 h

ne pa 10.000 K. Ta svota pa z ozirom na združni promet, na odgovornost in dejanski trud ter v zadrugi se nahajajo red gotovo ni previsoka, marveč je naravnost skromna.

Kar se tiče osebnih upravnih stroškov, se taisti niso povišali za 1000 K, marveč so se taisti povišali za 986 K 94 h.

In ravnotako neresnična je trditev, da so se osebni stroški za ravno toliko povišali kakor čisti dobiček, kajti čisti dobiček se je povišal v zadnjem letu za . . . . . 1572 K 78 h

in ako odštejemo od te svote povišane osebne upravne stroške . . . . . 986 K 94 h

ostane za zadnje leto . . . . . 585 K 84 h več dobička nego za prejšnje leto.

Iz tega 'se toraj jasno razvidi, da čisti dobiček ne shranijo morda poslujoče osebe konsumnega društva za se, marveč, da ga hranijo v korist vsih udov konsumnega društva.

5) Ni res, da je med priznana in izplačano dividendo 400 K difference, marveč je le istina, da so gospodje pri Jednakopravnosti prezrli pristeti k letnemu računu polletno dividendo.

Do 31. decembra 1900 znaša namreč priznana dividenda . . . . . 9340 K 44 h od katere se je za prvi 2 leti do

30. junija 1900 izplačalo . . . . . 3750 K 73 h tako, da preostaja še svota . . . . . 5589 K 71 h

Vzemite te svote za temelj Vašega računa in potem morate priznati, da se motite.

6) Glede obresti je trditev, da se je tu vrinila diferenca 15 K 96 h tudi neutemeljena, ker so se morale obresti konečno pripisati tudi kavciji in posameznim deležem, od katerih so se prvotno preračunale.

Nam se le usmili Vaš ubogi tiskar, ki Vam je provzročil tolikanj pomot, da morate sedaj, ako imate še iskro poštenja v sebi, zgrevano trkati na Svoja prsa „nostra culpa“! Pripomnimo pa „Jednakopravnosti“ in njenim pristajem, da smo sedaj z njimi obračunali in da na njih eventualna nadaljna izzivanja ne bomo

dajali več odgovora, ker nam manjka potrebnega časa, da bi podučevali o naših računih ljudi, ki niso naši udje! Udom pa so računi itak vedno na razpolago.

Fran Rinaldo.

## Efektna loterija

„društva za zgradbo zavetišča in odgojevališča“  
v Ljubljani.

☛ Srečke po 50 vinarjev. ☛

Srečke se dobivajo v odborovi pisarni v Ljubljani, Križanke. — Razpečevalcem se dajo procenti. (3) 3-2

## Strešne opeke

navadne oblike, tisoč 14 goldinarjev,

prodaja (19) 8-1

J. J. Kantz v Ljubljani,  
Rimska cesta št. 16.

Na prodaj je

## vrtalno orodje ali sveder,

s katerim se išče premog in ruda pod zemljo.

Poizve se natanko pri g. A. Erzlinu, trgovcu s premogom v Ljubljani, Poljanska cesta št. 57

Pri  
Novi tovarni



## Konrad Schumi

Ljubljana  
Prešernove . . . . .  
. . . . . (Slonove) ulice  
(21) 3-1  
Velika zaloga  
modnega in manufakturnega blaga.  
Na debelo in na drobno.  
• • • Cene brez konkurence • • •

Popolno prenovljena!

## Hafnerjeva pivarna in restavracija

Tako priljubljena veranda je sedaj pokrita s steklom.

Prostorna na vrtno stran odprta poletna jedilnica je novo zgrajena.

Veliki jedilni salon je najfineje prenovljen.

Novozgrajen velik kuhinjski prostor.

Izvrstna kuhinja, izborna pivo iz pivovarne v Gössu, jako dobra pristna vina.

Senčnati, brezprašni vrt dovoljuje, kot znano, zaradi vzvišene, proste in suhe lege v poletnih nočeh do jeseni dolgo bivanje na prostem.

Za prav številni obisk od strani p. n. občinstva prosi

velespoštovanjem

Ivan Hafner

hišni posestnik in restavrater.

(20) 3-1

## F. P. VIDIC & Co. v Ljubljani

ponujajo po najnižjih cenah vsakokoli množino

### zidarske opeke

zarezano strešne opeke

(Strangfalzziegel) rudeče in črne, z zraven spadajočo

☛ stekleno zarezano opeko in strešnimi okni iz vlitiga železa ☛

lončene peči in štedilnike

lastnega izdelka

### Roman-cement

lastnega izdelka

### Dovški portland-cement

kakor vse v stavbinsko stroko spadajoče predmete.

☛ Najnižje cene!!! ☛

(22) -1